

**University of
Zurich**^{UZH}

**Zurich Open Repository and
Archive**

University of Zurich
University Library
Strickhofstrasse 39
CH-8057 Zurich
www.zora.uzh.ch

Year: 2014

Hoe krijg je dit gepubliceerd? ‘Krijgen’-constructies in het Nederlands

Clement, Marja ; Glaser, Elvira

Abstract: Das niederländische Verb ‚krijgen‘ (‚bekommen‘) kann in der Kombination eines Partizips in einer Semi-Passivkonstruktion oder einer Resultativkonstruktion auftreten. Ergänzend zur bereits bestehenden Forschung wird auf der Basis von neugesammeltem Material ein Bild vom Gebrauch und der Akzeptanz dieser Konstruktionen im Niederländischen skizziert, dies sowohl in der Standardsprache als auch in den Dialekten.

Posted at the Zurich Open Repository and Archive, University of Zurich
ZORA URL: <https://doi.org/10.5167/uzh-105894>
Book Section

Originally published at:

Clement, Marja; Glaser, Elvira (2014). Hoe krijg je dit gepubliceerd? ‘Krijgen’-constructies in het Nederlands. In: Van de Velde, Freek; Smessaert, Hans; Van Eynde, Frank; Verbrugge, Sara. Patroon en argument. Een dubbelfeestbundel bij het emeritaat van William Van Belle en Joop van der Horst. Leuven: Leuven University Press, 195-214.

Hoe krijg je dit gepubliceerd?

‘Krijgen’-constructies in het Nederlands

Marja Clement en Elvira Glaser

(Universität Zürich)

Het werkwoord *krijgen* kan in combinatie met een participium optreden in een semi-passiefconstructie of in een resultatiefconstructie. In aanvulling op bestaand onderzoek wordt getracht op basis van nieuw verzameld materiaal een beeld te schetsen van het gebruik en de acceptatie van deze constructies in het Nederlands, zowel in de standaardtaal als in dialecten. De analyse wijst uit dat de “passiefvriendelijkste” regio’s zich in het zuidoosten bevinden. De opvallendste uitkomst bij de resultatiefzinnen is, dat deze geenszins volkomen geaccepteerd worden en dat de individuele oordelen regionaal sterk variëren. Een veronderstelde samenhang tussen resultatiefinterpretatie en negatie wordt fundamenteel bevestigd. Ten slotte blijkt duidelijk, dat voor beide constructies de acceptatie in Limburg boven het gemiddelde ligt.

1. Inleiding: *krijgen*-constructies¹

Het Nederlandse werkwoord *krijgen* kan in combinatie met een participium onder andere optreden in een semi-passief- / receptiefconstructie (1) of in een resultatiefconstructie (2).

- (1) De geliefde hoogleraren *krijgen* een feestbundel *aangeboden*.
- (2) Met grote moeite *krijgt* hij de paraplu *geopend*.

In zinnen als (1) is sprake van een semi-passieve constructie van *krijgen* met een participium van een ditransitief transactiewerkwoord. Ook al is de status van deze werkwoordsverbinding als grammaticaal passief – zoals in het Duits (Askedal 1984, 2005, Schlobinski 1992, Hentschel/Weydt 1995, Leirbukt 1997, Diedrichsen 2012) – omstreden (Broekhuis/Cornips 1994, 2012), toch is duidelijk dat de constructie met de passieve semantiek contrasteert met de betekenis van (2), waarin sprake is van een resultatiefconstructie. Het resultatieve karakter van zinnen

als (2) blijkt uit de invloed van het subject op de in het participium uitgedrukte handeling, hetgeen gewoonlijk aangeduid wordt als het hoofdkenmerk van de constructie (ANS 1997, Hoekstra 1984, Van Leeuwen 2006, Landsbergen 2006a, b).

Zoals de discussie van Broekhuis/Cornips (1994, 2012) toont, is er echter enige variatie binnen het Nederlands met betrekking tot de aanvaardbaarheid van bepaalde typen semi-passiefconstructies (omtrent werkwoordsemantiek, actantenstructuur, datietypen, verbale woordvorming en verdere situationele criteria). De empirische basis is evenwel nog zeer gering voor uitspraken over het precieze gebruik en de acceptatie van deze constructies in het Nederlands. Dat geldt in het bijzonder ook voor het gebruik van het semi-passief in de traditionele dialecten, dat bijvoorbeeld in de SAND ontbreekt.

De *Algemene Nederlandse Spraakkunst* (ANS 1997) bespreekt de eerste constructie onder de noemer 'semi-passief', waarbij voorbeeldzinnen gegeven worden zoals:

- (3) Het programma vermeldt dat de gasten een diner *krijgen aangeboden*.
  - (4) Ik vond dat ze er goed voor *betaald kregen*.
  - (5) We hebben een gids *toegewezen gekregen*.
- (ANS 1997: 963)

De ANS vermeldt dat het hierbij gaat om de combinatie van het werkwoord *krijgen* met „een deelwoord van een werkwoord dat meestal ‘iets overdragen van de een aan de ander’ uitdrukt, zonder dat er sprake van is dat het onderwerp van *krijgen* hier invloed op uitoefent” (ANS 1997: 963).

De tweede constructie wordt door de ANS behandeld onder de noemer 'resultatief', waarbij vermeld wordt dat *krijgen* hier aangeeft dat degene die door het onderwerp wordt aangeduid wel invloed uitoefent op de door het deelwoord uitgedrukte handeling:

- (6) Hij denkt dat hij zijn appels wel *verkocht krijgt*.
  - (7) Ik geloof dat ik die auto vandaag niet meer *gerepareerd krijg*.
  - (8) Ik denk wel dat ik dat van Kees *gedaan krijg*.
- (ANS 1997: 962)

In deze gevallen heeft het deelwoord “een waarde die vergelijkbaar is met een bepaling van gesteldheid ten gevolge van de handeling (vergeleijk bijv. *gerepareerd krijgen* met *inorde/goed krijgen*)” (ANS 1997: 962), wat inhoudt dat in deze constructie het zuiver werkwoordelijke karakter van de combinatie niet vaststaat, aldus de ANS.

Vooraf de resultaatiefconstructie is minder onderzocht (vergeleijk echter Hoekstra 1984, Van Leeuwen 2006). Met name empirisch onderzoek is nog niet verricht (ook niet in de SAND) en er is nog weinig bekend over een mogelijke verscheidenheid in het gehele taalgebied. Behalve omtrent een zekere samenhang met de negatie, wordt er over de gebruiksvoorwaarden van deze constructie niets vermeld. Coleman (te versch.) gaat uit van een puur semantische interpretatie. Van der Horst (2002, 2008) wijst er op dat er sprake is van enige ambiguïteit in constructies als (9): ‘Het lukt je wel dat iemand het publiceert’ en ‘Het lukt je wel het te publiceren’ (Van der Horst 2008: 1786).

(9) Dat krijg je vast wel gepubliceerd.

Daarnaast geven diverse studies informatie over specifieke gebruikswijzen en beperkingen met name van de passiefconstructie (Broekhuis/Cornips 1994; 2012), evenals de taalhistorische ontwikkeling van de beide constructies (Van Leeuwen 2006; Landsbergen 2009; Coleman te versch.). Volgens Broekhuis/Cornips (1994) is het *krijgen*-passief in het Standaardnederlands beperkt tot “verbs that express transmission of the direct object” (Broekhuis/Cornips 1994: 177). In enkele variëteiten echter, zoals in het regionale gesproken Nederlands in Heerlen, wordt door hen het *krijgen*-passief ook bij niet valentiegebonden benefactieven en possessieve datieven als vol productief beschouwd. Over zulke restricties en regionale variatie is echter, zoals gezegd, bij het tweede type constructie, de resultaatiefconstructie, nauwelijks iets bekend.

Rondom de historische samenhang van de beide constructies bestaat er in de Nederlandse literatuur een interessante controverse. Nadat Royen (1952) het *krijgen*-passief als een innovatie van de 20e eeuw had voorgesteld, terwijl Van der Horst (2002) de resultaatiefconstructie als *het nieuwe krijgen* aanduidt, waarvan hij het ontstaan in de late 20e eeuw dateert, hebben verschillende auteurs aandacht besteed aan de *krijgen*-constructies en hun ontwikkeling. De door Van der Horst (2002)

geschetste ontwikkeling bestaat uit het uitschakelen van een tweede handelende persoon. Hij neemt ~~echter~~ ook bij de door hem veronderstelde passieve uitgangsstructuur voor *krijgen* de betekenis *inspanning* aan, wat door andere auteurs, bijvoorbeeld de ANS (1997), als aanwijzing voor een resultatiefconstructie gezien wordt (zelfs wanneer er twee handelende personen verondersteld worden). In zoverre schijnt Van der Horst (2002) eerder een ontwikkeling binnen de resultatiefconstructie te beschrijven. Dat komt overeen met de twee door Van Leeuwen (2006: 37-39) uitgewerkte *successiefconstructies* (SUC 1 en SUC 2). Van Leeuwen (2006), Landsbergen (2009) en Colleman (te versch.) zien op grond van corpusonderzoeken hun oordeel bevestigd, dat de resultatiefconstructie de oudere constructie is en dat het *krijgen*-passief zich pas later heeft ontwikkeld, waarbij de diverse auteurs verschillende scenario's voorstellen voor deze ontwikkeling, bijvoorbeeld door verlies van inspanning in ambigue constructies met een tweede handelende persoon, zodat dan de passiefinterpretatie overblijft.

Ondanks deze verschillende taalhistorische onderzoeken is dus nog niet volledig duidelijk, welke ontwikkelingsscenario's precies voor deze Nederlandse constructies gelden en of ~~niet~~ wellicht meerdere oorzaken bij het ontstaan van de passiefvorm meegewerkt hebben, zoals dat in andere gevallen getoond werd (vgl. Van de Velde, De Smet & Ghesquière 2013). De historische vindplaatsen zijn zeldzaam en vaak voor meerdere uitleg vatbaar. Toch lijkt het inmiddels duidelijk te zijn, dat de resultatiefconstructie wezenlijk ouder is, dan Van der Horst (2002, 2008) dacht, en dat de passiefconstructies duidelijk van jongere datum zijn. Opvallend is evenwel dat – in tegenstelling tot de aanname van een pas recente uitbreiding van het passief te verwachten – moderne corpora voor het merendeel vindplaatsen met *krijgen*-passief tonen (Van Leeuwen 2006: 32, 39, Glaser/Clement 2014). Deze uitkomsten zijn opmerkelijk in vergelijking tot de omstandigheden in het Duits, waarvoor Lenz (2012) de hypothese goed onderbouwd heeft, dat het *krijgen*-passief zich onafhankelijk van de resultatiefconstructie ontwikkeld heeft. In overwegingen omtrent de samenhang tussen de beide constructietypen moet ook rekening gehouden worden met het feit dat praktisch alle Germaanse talen over *krijgen*-constructies beschikken, waarbij de resultatief de overhand lijkt te hebben, hoewel het Hoogduits daarbij een uitzonderingspositie inneemt (Glaser/Clement 2014). Hier ontbreekt echter nog detailonderzoek, onder andere naar de regionale variëteiten,

dat duidelijkheid zou kunnen geven omtrent een gemeenschappelijke oorsprong, taalcontact of onafhankelijke ontwikkelingen.

2. Regionale variatie in het Nederlands

Tegen de achtergrond van de door Broekhuis/Cornips (1994; 2012) benadrukte regionale verschillen in acceptatie van de verschillende constructietypen en gezien de taalgeografische variatie in het Duits (Glaser 2005, Lenz 2013), komt nu ook voor het Nederlands de vraag op, of er verdere regionale verschillen blijken te zijn en hoe de ontwikkeling in de standaardtaal zich verhoudt tot de situatie in de dialecten. Het veronderstelde verschil in ouderdom tussen de constructies zou overeen kunnen komen met een verschil in verdeling binnen de dialecten of ook met een (gedeeltelijk) ontbreken in de dialecten. In een voorstudie (Glaser/Clement 2014) werd een onderscheid in acceptatie van verschillende *krijgen*-constructies waarneembaar, hetgeen duidde op de noodzaak van verder onderzoek.

Om deze reden hebben wij een uitgebreidere, systematische vragenlijst opgesteld, met als doel te inventariseren hoe de verschillende *krijgen*-constructies in het Nederlandse taalgebied beoordeeld worden. De respondenten kregen de vermelding dat het ging om een onderzoek naar het gebruik van werkwoorden. De enquête bevatte 36 zinnen, Standaardnederlands qua fonologie, morfologie en lexicon. De zinnen moesten verschillende in de literatuur genoemde criteria bevatten, zoals aantal en soort actanten, werkwoordsemantiek en verbale woordstructuur, hetgeen hier niet in detail verduidelijkt kan worden. De leden van het Meertenspanel konden aangeven of zij de zinnen beoordeelden volgens hun (regionale) Nederlands of volgens hun dialect. Verder werd ~~ieder~~ gevraagd te vermelden voor welke plaats en provincie men de lijst invulde, ook als men de vragenlijst niet voor een bepaald lokaal dialect invulde. In totaal hebben 1631 respondenten de vragenlijst geheel ingevuld. Daarvan hebben 1290 respondenten aangegeven de zinnen te hebben beoordeeld volgens hun (regionale) Nederlands en 341 respondenten volgens hun dialect, zie de tabel in de bijlage. Voor de beoordeling van deze uitkomsten moet ~~echter~~ vermeld worden dat een grote meerderheid van de dialectrespondenten afkomstig bleek te zijn uit Limburg; van de 341 dialectrespondenten kwamen er 164 uit Limburg (slechts twee van hen uit Belgisch-Limburg). Ook bij de 1290

(regionaal) Nederlandse antwoorden zijn niet alle provincies gelijk verdeeld; met 317 uit Noord-Holland en 255 uit Zuid-Holland en, in iets mindere mate, met 137 uit Gelderland en 127 uit Noord-Brabant zijn de antwoorden uit deze vier provincies in de meerderheid. Wij kunnen in dit kader slechts een eerste grove evaluatie van de antwoorden schetsen, waarbij vele vragen open blijven.

Onder elke zin werd gevraagd: 'Is bovenstaande zin mogelijk in de door u gesproken variant?' Daarop kon men antwoorden met 'ja' of 'nee'. Wij bespreken de uitkomsten van het onderzoek als volgt. De zinnen, die de respondenten online in willekeurige volgorde aangeboden kregen, bespreken wij in volgorde van hun gebleken aanvaardbaarheid, waarbij wij met de meest positief beoordeelde zinnen beginnen. Daarbij maken wij een verdeling in drie groepen: een groep passieve zinnen, een groep resultatieve zinnen en een tussengroep. De passiefzinnen werden positief beoordeeld door gemiddeld 50 % van de respondenten voor het (regionaal) Nederlands en gemiddeld 59 % van de dialectrespondenten. De resultatiefzinnen werden positief beoordeeld door gemiddeld 34 % van de respondenten voor het (regionaal) Nederlands en gemiddeld 39 % van de dialectrespondenten. Deze intrigerende verschillen vergen een nadere beschouwing en verklaring.

3. De passief-constructie

Voor de passief-constructie geldt dat de in het participium genoemde handeling duidelijk niet door het subject uitgevoerd wordt; er is dus sprake van een tweede agens. De meest acceptabele passiefconstructies uit onze vragenlijst blijken zinnen te zijn met een werkwoord van geldverkeer (10) en met een communicatiewerkwoord (11 en 13), verder de veel voorkomende passiefconstructie met een ditransitief transactiewerkwoord (12). Ook een zin waar in de actieve vorm de tweede actant een prepositionaalfraze heeft ('Men stuurt de hond op hem af') (14) wordt overwegend positief beoordeeld. Zowel bij de dialectsprekers als de sprekers van de standaardtaal / regionale varianten worden deze zinnen (10-14) door een meerderheid van minstens 70% goedgekeurd, waar bij zin 12 de duidelijk zwakkere acceptatie (65%) in de dialecten opvalt, die echter wellicht voornamelijk terug te voeren is op de infinitiefverbinding in de beknopte bijzin. Zin 14 krijgt in deze groep de minst hoge beoordeling. Opvallend is dat in het Vlaamse taalgebied

de zinnen sterker afgekeurd worden dan in Nederland: in een aantal Vlaamse dialecten waren meer afkeuringen dan goedkeuringen voor de zinnen (11-14).

- (10) Aan het eind van elke maand krijgt hij automatisch zijn salaris uitbetaald.
- (11) Peter krijgt wat in het oor gefluisterd; omdat hij een blinddoek voor heeft, ziet hij niet wie het is.
- (12) Hij had niet verwacht een rapport overhandigd te krijgen.
- (13) De kinderen krijgen een verhaal voorgelezen.
- (14) Hij krijgt de hond op zich afgestuurd.

Twee van de door ons aangeboden passiefconstructies, (15) en (16) met een monotransitief werkwoord, worden in het gehele Nederlandse taalgebied doorgaans afgekeurd.

- (15) De bloemen hebben vandaag nog niet gegoten gekregen.
- (16) In deze bibliotheek krijgt iedereen geholpen.

In tegenstelling tot het Nederlands, zijn in het Duits deze laatste twee constructies mogelijk in enkele (westelijke) dialecten of regionale Standaardtaal (Glaser/Clement 2014). De voor deze zinnen gevonden regionaal verschillende beoordelingen in de Nederlandse dialecten zijn op grond van de lage absolute aantallen niet betrouwbaar te evalueren.

De passiefconstructies die in het hele taalgebied met twee derde of meer eveneens zeer sterk afgekeurd worden zijn zin (17) met een communicatiewerkwoord, zin (18) met een werkwoord dat een ontzegging of weigering uitdrukt (zie Broekhuis/Cornips 2012: 1229), de zinnen (19) en (20) met een possessieve datief en zin (21) met een privaatief werkwoord.

- (17) Hij heeft dit steeds gezegd gekregen maar wil niet luisteren.
- (18) Zij kreeg de toegang geweigerd.
- (19) Het jongetje krijgt de haren gewassen, daarom huult hij.
- (20) Het jongetje krijgt de tanden gepoetst; hij is nog te klein om het zelf te doen.
- (21) Je krijgt je rijbewijs afgepakt, als je te hard rijdt.

Opvallend is echter dat deze vijf constructies in Limburg door de meerderheid van de respondenten goedgekeurd worden, zowel door sprekers van het (regionale) Nederlands als door de dialectsprekers, hetgeen overeenkomt met de bevindingen van Broekhuis/Cornips (1994, 2012). Afgezien van zin 21 accepteert ook een doorgaans veeleer krappe meerderheid van de dialectsprekers uit Gelderland deze zinnen.

Zin (22), lijkend op een possessieve datief ('~~haar~~ knie'), maar met een prepositieconstructie, door Broekhuis/Cornips (2012: 1225) als Standaardnederlands gekwalificeerd, vertoont een tamelijk diffuus beeld. In vrijwel alle provincies wordt de zin deels goedgekeurd, deels afgekeurd, een duidelijk patroon is daarin niet te onderscheiden en de gemiddelde score is 52 % 'ja' en 48 % 'nee'. In de dialecten is de acceptatie iets hoger.

(22) Hij krijgt het kind op de knie gezet.

Ook zin (23), een passief met dativus commodi, is ontleend aan Broekhuis/Cornips (1994). Deze zin wordt in de meerderheid van de provincies door de sprekers van de standaardtaal / regionale varianten overwegend afgekeurd.

(23) De burens helpen hem graag. Hij krijgt de tuin omgespit.

Opvallend is dat Limburg onder de regionale variëteiten het hoogste scoort met 70 % goedkeuringen voor deze zin, hetgeen de bevindingen van Broekhuis/Cornips (1994) bevestigt. Tevens is de acceptatie hoog in de dialecten in verdere oostelijke en centrale gebieden, wat het grote onderscheid tussen de antwoorden voor het (regionale) Nederlands en voor de dialecten verklaart (vergelijk de tabel in de bijlage).

Uit deze gegevens kan geconcludeerd worden dat bij enige in de standaardtaal nauwelijks geaccepteerde passiefconstructies, bij de possessieve datief in (19) en (20), dativus commodi (23), bij een privaatief werkwoord (21) en bij een communicatiewerkwoord *zeggen* (17) de acceptatie in de dialecten hoger is terwijl de in de standaardtaal gebruikelijke ditransitieve constructie met transactiewerkwoord (12) enige negatieve oordelen krijgt. De constructie met de meest positieve beoordeling zowel bij de standaardtaal als bij de dialecten is de zin met het werkwoord *uitbetalen*, wat met Collemans (te versch.) vaststelling overeenkomt, dat werkwoorden van het geldverkeer een kernbereik vormen binnen de passiefconstructie. Opvallend is de hoge score voor zin (11) met

het communicatiewerkwoord *fluisteren*, dat duidelijk beter scoort dan *zeggen*, zelfs in de dialecten. Tot de zowel in de standaardtaal als in de dialecten positief beoordeelde zinnen behoort ook (13) met het communicatiewerkwoord *voorlezen*. De gemiddeld hogere acceptatie in de dialecten is voor een groot deel toe te schrijven aan Limburg, voor een deel ook aan voornamelijk oostelijke dialecten, zoals Colleman (te versch.) al had vermoed.

4. De resultatiefconstructie

De resultatiefconstructie betreft *krijgen*-zinnen waarin het subject inspanning verricht om een resultaat te verwerven, vandaar de kwalificatie 'resultatief'. We behandelen hier die gevallen waarin de in het participium genoemde handeling duidelijk door het subject *zelf* uitgevoerd wordt. Gevallen waarin weliswaar een zekere *inspanning* van het subject te herkennen is, maar waarbij de handeling waarschijnlijk door een andere persoon uitgevoerd wordt, worden aansluitend in de paragraaf 'Tussengroep' behandeld.

Als eerste observatie is vast te stellen, dat geen van de beoordeelde resultatiefconstructies een zo hoge acceptatie bereikt als enkele van de passiefconstructies. De *beide* meest positief beoordeelde zinnen zijn (24) en (25), zowel bij de dialecten als bij het (regionale) Nederlands. Zin (24) wordt, zoals verwacht – een dergelijke of vergelijkbare zin wordt overal in de literatuur genoemd – vrijwel unaniem goedgekeurd. Zin (25) is gebaseerd op een vergelijkbaar voorbeeld uit een dialect in Kempenland van De Bont (1962). Zin (25) wordt in alle provincies overwegend goedgekeurd, met enkele regionale verschillen, zoals een lagere acceptatie in de perifere noordelijke en zuidwestelijke regio's, hetgeen nog preciezer onderzocht moet worden. Het geringe aantal dialectrespondenten uit Westvlaanderen (7) en Drenthe (5), die de zin overwegend afkeuren, laat vooralsnog geen conclusies toe.

(24) Ik krijg dat niet gedaan. Ik heb te weinig tijd.

(25) Ik krijg de korst niet doorgebeten.

Vervolgens is er een verdere groep te onderscheiden met de zinnen (26)-(29) met minder, echter nog steeds een meerderheid van positieve oordelingen.

(26) Het stormt, ik krijg de paraplu niet geopend.

- (27) Dit is zo moeilijk; ik erger me aan mijzelf, dat ik dit type fout bijna niet uitgelegd krijg. [Gezegd door een docent]
- (28) De jongen krijgt de schoenveters nog niet gestrikt, hij is nog te klein.
- (29) Ik krijg dat vanavond nog geschreven, als ik maar moeite doe.

Zin (26) wordt overwegend goedgekeurd, alhoewel ook hier de regionale verschillen groot lijken te zijn, evenals de gedeeltelijke verschillen tussen de oordelen van de dialectsprekers en de sprekers van het (regionale) Nederlands. Ook al gaat het hier weer om geringe aantallen, toch is het negatieve oordeel van meer dan tweederde van de dialectsprekers van een aantal Vlaamse dialecten in West- en Oost-Vlaanderen en Antwerpen tegenover de hoge acceptatie in Groningen (9 van de 10 personen) opvallend. Bij de sprekers van het (regionale) Nederlands in Groningen werd zin (26) slechts door 67 % geaccepteerd. Zin (27) is gebaseerd op een voorbeeldzin van Van der Horst (2002), aangevuld met de explicitering 'ik erger me aan mijzelf' om het resultatieve karakter te benadrukken en om de agens van de *krijgen*-zin te verduidelijken. Zin (27) wordt door de respondenten voor het (regionale) Nederlands overwegend goedgekeurd. De dialecten vertonen een iets ander patroon met iets meer afkeuringen, waarbij ook hier regionale verschillen in acceptatie opvallen. Zin (28) is de resultatieve variant op de passiefconstructie in zin (20). Opvallend is dat (28) duidelijk meer acceptatie krijgt dan de passiefconstructie, want (28) wordt zowel in de dialecten als in het (regionale) Nederlands overwegend goedgekeurd, waarbij vooral de uiteenlopende oordelen in de dialecten opmerkelijk zijn (van 14 % in West-Vlaanderen tot 93 % in Limburg), plus het negatieve oordeel van 10 van de 18 respondenten die aangeven het ABN te spreken.

Vergelijkbaar vertoont ook de resultatiefconstructie van zin (29) een diffuus beeld met tegenstrijdige oordelen tussen de provincies, zowel in de dialecten als in het (regionale) Nederlands. De dialecten vertonen gemiddeld iets meer goedkeuringen, hoewel er ook dialecten zijn waar een meerderheid de zin afkeurt. In de vijf provincies Zeeland, Flevoland, Drenthe, Friesland en Groningen geeft 58% van de standaardtaalrespondenten een negatief oordeel, waarbij de oostelijke regio's sterker afkeuren.

Alle andere resultatiefconstructies werden zowel door de sprekers van het (regionale) Nederlands als de dialectsprekers in meerderheid afgekeurd. Vooral de zinnen (30)-(33) werden slechts bij hoge uitzondering geaccepteerd. Zin (30) werd door ons als onacceptabel beschouwd, maar is opgenomen bij wijze van controlezin, zodat geconstateerd kan worden hoe serieus de respondenten zijn. De oordelen zijn interessant genoeg zowel voor de dialecten als voor het (regionale) Nederlands iets positiever dan die voor de zinnen (31), (32) en (33), die blijkbaar bij geen enkele variëteit werkelijk geaccepteerd werden, hoewel het bij (31) en (32) licht aangepaste zinnen uit het Kempenland betreft (De Bont 1962). Zin (33) is gebaseerd op een zin uit het Afrikaans, 'Ek kry nie geslaap nie' (Molnárfi 1995: 110), en wordt vrijwel unaniem afgekeurd.

- (30) Hoe hij ook zijn best doet, hij krijgt het antwoord niet geweten.
- (31) De nieuwe pastoor krijgt niet gesproken.
- (32) De nieuwe pastoor kan niet gepraat krijgen.
- (33) Als ik te veel koffie drink, krijg ik niet geslapen.

Iets beter wordt (34) beoordeeld. Dit is, evenals de zinnen (25), (31) en (32), een vertaling uit een dialect van Kempenland (De Bont 1962). Slechts een kleine minderheid van 8% (standaard) tot 10% (dialect) keurt de zin goed; het gaat om sprekers uit vrijwel alle provincies, waarbij voor het (regionale) Nederlands tot 16% (Friesland, Groningen) bereikt wordt.

- (34) De oude man kan niet meer gegaan krijgen.

De positieve zinnen (35)-(39) werden weliswaar eveneens door een meerderheid afgekeurd, toch krijgen ze globaal een iets hogere acceptatie (tussen 14% en 23%), wat vooral voor de oordelen van de dialectsprekers geldt (23% - 42%). Hierbij zijn de oordelen van de sprekers van het (regionale) Nederlands voor de zinnen (35), (36) en (37) iets hoger dan voor (38) en (39). Zin (37) is evenals (28) een resultatieve variant op zin (20), maar nu zonder negatie. Opvallend is dat de resultatiefconstructie met negatie, zin (28), duidelijk meer acceptatie krijgt dan deze variant zonder negatie. Limburg valt op als enige provincie waar een kleine meerderheid van de respondenten voor het (regionale) Nederlands zin (37) goedkeurt, vanuit de dialecten sluiten Gelderland en Groningen zich met maar liefst 50% goedkeuring daarbij aan. Zin (38) is een variant op zin (36) en verschilt slechts in de aanwezigheid

van 'zich'. Deze variant wordt nog iets sterker afgekeurd; hetzelfde geldt voor zin (39).

Over het geheel genomen valt ook bij deze groep van resultatiefzinnen op, dat het aantal afwijzingen tussen de regio's sterk verschilt, waar bij de evaluatie tevens rekening gehouden moet worden met het kleine absolute aantal dialectrespondenten (afgezien van Limburg).

- (35) Jan hield niet van de jas die moeder voor hem gekocht had. Hij kreeg de jas met veel kracht gescheurd.
- (36) Hij krijgt een weg gebaad door het oerwoud. In de krant staat hoe hij dat gedaan heeft.
- (37) Het meisje krijgt de tanden al gepoetst, hoewel ze nog zo klein is.
- (38) Hij krijgt zich een weg gebaad door het oerwoud. In de krant staat hoe hij dat gedaan heeft.
- (39) Hij krijgt elke ochtend een vol glas melk opgedronken.

De opvallend^e uitkomst bij de resultatiefzinnen is, dat deze geenszins volkomen geaccepteerd worden en dat de individuele oordelen regionaal sterk variëren. Naast gevallen met gemiddeld hogere dialectbeoordelingen (zin 29), zijn er ook enkele die vanuit de standaardtaal beter beoordeeld worden (vooral zin 26). Het is niet duidelijk hoe dit te verklaren is. Bovendien is duidelijk geworden dat zinnen met aterminalieve werkwoorden, zoals *praten*, *weten*, *slapen*, *gaan*, ook als de zinnen genegeerd worden, blijkbaar nauwelijks geaccepteerd worden, hoewel zulke zinnen uit dialecten afkomstig zijn. Dat moet verder onderzocht worden. De factor negatie schijnt echter in zoverre een rol te spelen, dat alle positief beoordeelde zinnen negaties bevatten en ook bij een oppositie (bijv. (37) en (28)) de zin met negatie positiever beoordeeld werd. Ter afsluiting kan opgemerkt worden dat ook voor de resultatiefconstructie geldt, dat de dialectsprekers uit Limburg al deze zinnen gemiddeld positiever beoordelen dan de overige dialectsprekers. De per vraag deels verschillende constellatie van regio's met goedkeuring of afkeuring kon in deze samenhang nog niet precies verklaard worden.

5. Een tussengroep

Zoals vermeld gaan de meeste onderzoekers ervan uit dat het onderscheid tussen semi-passief en resultatief een zaak van semantische in-

terpretatie is en dat er geen formele onderscheidingsmogelijkheden bestaan. Er zijn ~~echter~~ enkele verwijzingen naar contexten die één van beide betekenissen kunnen bevorderen. Bij de samenstelling van de vragenlijst hebben wij ernaar gestreefd contexten te kiezen die een bepaalde interpretatie kunnen bevorderen, respectievelijk werkwoorden te kiezen die eveneens een interpretatie van de zin als passief of als resultatief begunstigen. Zo moest er bij de hierboven behandelde passiefconstructies geen twijfel bestaan over de beoogde passieve betekenis. Bij de volgende ~~beide~~ zinnen (40) en (41) ~~echter~~, waarbij weliswaar een tweede agens de in het participium genoemde handeling verricht, is dat niet zeker:

- (40) Ik geloof dat ik die auto vandaag niet meer gerepareerd krijg, want alle garages zijn al gesloten.
- (41) Gelukkig waren er genoeg reparateurs aanwezig, dus Maria kreeg de fiets nog vanmiddag gerepareerd.

Een variant van zin (40) wordt bij de ANS juist als voorbeeld van een resultatiefconstructie genoemd, aangezien hier sprake is van een inspanning van het subject voor het bereiken van een doel, of het repareren nu wel of niet door een andere agens uitgevoerd wordt. In onze zinnen is echter in de context expliciet gemaakt dat er sprake is van een tweede agens. Samen met de volgende zinnen (42) en (43), waarbij de actieve rol van het subject contextueel verduidelijkt is, willen wij de zinnen (40) en (41) als tussengroep apart behandelen. Deze tussengroep wordt gevormd door zinnen waarin de in het participium genoemde handeling duidelijk *niet* door het subject word uitgevoerd (dus een tweede agens, wat voor passief spreekt), maar wel is het zo, dat het subject inspanning verricht.

- (42) Pas na een schriftelijk verzoek krijgt hij eindelijk zijn salaris uitbetaald.

Dit is een variant op zin (10), die een context bevatte waarin het subject geen enkele moeite hoeft te doen, terwijl zin (42) een context bevat waarin het subject veel moeite moet doen voor het verkrijgen van een resultaat. Evenals zin (10) wordt zin (42) vrijwel unaniem goedgekeurd. Het verschil is minimaal: zin (10) wordt door 98 % van de respondenten goedgekeurd en zin (42) door 96 % van de respondenten. Ook de oordelen van de dialectsprekers duiden hier licht in de richting van een sterkere acceptatie van de passiefzin zonder subjectinspanning.

Zin (43), een passiefconstructie met ditransitief transactiewerkwoord, is een variant op zin (12), maar nu met een context waarin het subject inspanning verricht.

- (43) Hij heeft er lang voor gevochten, maar eindelijk krijgt hij vandaag het rapport overhandigd.

Ook hier krijgen beide varianten ongeveer hetzelfde oordeel; zin (43) wordt evenals zin (12) overwegend goedgekeurd, met een minimaal verschil: zin (43) wordt door 83 % van de respondenten goedgekeurd en zin (12) door 81 %. Hieruit kan geconcludeerd worden dat de aanwezigheid van een context waarin het subject duidelijk inspanning verricht nauwelijks invloed heeft op de acceptatie, ofwel hoogstens een iets grotere acceptatie in de beoordeling veroorzaakt. Dit kan *echter* ook door andere contextelementen veroorzaakt zijn.

Voor de beoordelingen in de tussengroep van de zinnen met subjectinspanning is dus niet zozeer het behoren tot deze groep maatgevend, als wel de gebruikte werkwoorden. Dat toont de overeenkomst in de beoordelingen van (42) en (43) met de vergelijkbare passiefconstructies (10, 12). Het eventuele deel uitmaken van de zinnen (40) en (41) tot deze tussengroep spiegelt zich *echter* niet in een vergelijkbare beoordeling. Het duidelijke onderscheid in de beoordeling tussen (41) met en (40) zonder negatie duidt evenwel op een resultaatief karakter, aangezien de literatuur een gevoeligheid hiervoor vermeldt (bijv. Van Leeuwen 2006). De zin in de tussengroep die de minste subjectsinspanning en gelijktijdig de duidelijkste verwijzing naar een tweede agens bevat, zin (41), is de minst positief beoordeelde, althans voor het (regionale) Nederlands. Constructies met het werkwoord *repareren* zouden verder onderzocht moeten worden.

6. Conclusie

Bij de analyse van de reacties op de passiefconstructies is gebleken, dat in de dialecten enerzijds zinnen minder positief, anderzijds echter positiever beoordeeld werden dan men had kunnen verwachten op basis van het tot nog toe vooral op de standaardtaal georiënteerde onderzoek. De hoge acceptatie van *uitbetalen* komt *echter* goed overeen met de laatste onderzoeksresultaten. Tevens wordt bevestigd, dat de “passief-vriendelijkste” regio's zich voor dialect en standaardtaal in het zuidoosten

bevinden. De vraag of het passief zich ~~echter~~ vanuit deze regio's naar de standaardtaal uitgebreid heeft, moet met Coleman (te versch.) open blijven. Overeenkomsten tussen het Nederlands en het Duits zijn, dat er duidelijke regionale verschillen zijn wat betreft het gebruik van de passiefconstructie, maar het blijft onduidelijk welke werkwoorden tot het kernbereik van het *krijgen*-passief behoren.

De analyse van de reacties op de resultatiefconstructies heeft duidelijk gemaakt dat eigenlijk slechts twee zinnen overall hoge aantallen positieve beoordelingen kregen, waartoe het bijna tot een formule geworden *ik krijg dat niet gedaan* behoort. De veronderstelde samenhang tussen resultatief-interpretatie en negatie is fundamenteel bevestigd, aangezien alle zinnen die door meer dan tweederde van de respondenten goedgekeurd zijn, een negatie bevatten. Hoe de sterke afwijzing van de zinnen met atermiatieve werkwoorden te analyseren is, moet nog open blijven, temeer daar enige van deze zinnen uit dialecten stammen. In ieder geval geven de grote verschillen die tussen de zinnen en hun regionale acceptatiewaarden bestaan, nog enkele vragen die in verder onderzoek opgehelderd moeten worden. Voor de beantwoording van de vragen naar de oorsprong en de kernregio is het feit interessant, dat ook bij de resultatiefconstructies in een aantal gevallen de acceptatie in Limburg (en deels in Groningen) boven het gemiddelde ligt. Het is dus vanuit deze resultaten gezien niet zo, dat de verbreiding van de resultatiefconstructie in de regionale varianten en de dialecten op een hogere ouderdom in het gehele Nederlandse taalgebied zou duiden.

Bij een preciezere observatie van de beide constructies blijkt dat bepaalde zinstypen in het Nederlands, die lijken op de Duitse, verschillend gecategoriseerd worden. Het gaat daarbij om constructies als *Ik geloof dat ik die auto vandaag niet meer gerepareerd krijg* (ongeacht door wie) of ook *Ik krijg dat niet gedaan* (door iemand anders). Deze komen overeen met de door Van Leeuwen (2006) genoemde SUC2-constructies, waar intern een tweede agens meespeelt, terwijl het subject controle uitoefent. Zulke constructies werden in de Duitstalige linguïstiek als passiefconstructies gecategoriseerd, aangezien het onderscheid op basis van inspanning van het subject voor het Duits geen aandacht krijgt; als criterium fungeert hier het aanwezig zijn van een tweede agens. Dit onderscheid in categorisatie moet bij vergelijkend onderzoek in ogenschouw genomen worden. Voor de vraag naar de aanvaardbaarheid van

de constructies in het huidige Nederlands schijnt het al of niet behoren tot deze groep echter geen rol te spelen, ~~waarop~~ de overeenkomst ~~duidt~~ tussen de zinnen (42) en (43), ondanks duidelijke subject-inspanning, met de corresponderende zinnen uit de passiefgroep, (10) en (12). De bevindingen rond de zinnen met het werkwoord *repareren* vertonen aanknopingspunten voor overeenkomsten met resultatiefconstructies. Niet alleen wat dit betreft heeft ons onderzoek de noodzakelijkheid van verdere dataverzameling duidelijk gemaakt.

Bijlage: tabel

Totaal 1631 ingevulde vragenlijsten:
 1290x (regionaal) Nederlands (=N) + 341x in dialect (=D);
ja: de zin is volgens de respondent mogelijk,
nee: de zin is volgens de respondent niet mogelijk.

	absoluut				%			
	N	N	D	D	N	N	D	D
	ja	nee	ja	nee	ja	nee	ja	nee
Passief								
10)	1267	23	333	8	98%	2%	98%	2%
11)	1166	124	297	44	90%	10%	87%	13%
12)	1105	185	220	121	86%	14%	65%	35%
13)	1018	272	277	64	79%	21%	81%	19%
14)	912	378	231	110	71%	29%	68%	32%
15)	76	1214	33	308	6%	94%	10%	90%
16)	13	1277	9	332	1%	99%	3%	97%
17)	445	845	179	162	34%	66%	52%	48%
18)	408	882	137	204	32%	68%	40%	60%
19)	332	958	205	136	26%	74%	60%	40%
20)	288	1002	200	141	22%	78%	59%	41%
21)	156	1134	120	221	12%	88%	35%	65%
22)	671	619	195	146	52%	48%	57%	43%
23)	589	701	238	103	46%	54%	70%	30%
Resultatief								
24)	1131	159	303	38	88%	12%	89%	11%
25)	1133	157	301	40	88%	12%	88%	12%
26)	911	379	205	136	71%	29%	60%	40%

27)	874	416	214	127	68%	32%	63%	37%
28)	869	421	273	68	67%	33%	80%	20%
29)	728	562	244	97	56%	44%	72%	28%
30)	37	1253	23	318	3%	97%	7%	93%
31)	7	1283	13	328	1%	99%	4%	96%
32)	4	1286	6	335	0%	100%	2%	98%
33)	8	1282	6	335	1%	99%	2%	98%
34)	108	1182	34	307	8%	92%	10%	90%
35)	292	998	93	248	23%	77%	27%	73%
36)	263	1027	93	248	20%	80%	27%	73%
37)	240	1050	144	197	19%	81%	42%	58%
38)	196	1094	87	254	15%	85%	26%	74%
39)	180	1110	79	262	14%	86%	23%	77%
Tussengroep								
40)	1138	152	292	49	88%	12%	86%	14%
41)	768	522	229	112	60%	40%	67%	33%
42)	1236	54	323	18	96%	4%	95%	5%
43)	1111	179	249	92	86%	14%	73%	27%

Noten

1. Graag willen wij Freek Van de Velde, Leonie Cornips en een anonieme externe beoordelaar danken voor hun nuttige commentaar op een eerste versie van dit artikel.
2. Voor het Duits vergelijk Glaser (2005).
3. Wij danken Leonie Cornips voor de intensieve samenwerking bij het opstellen van een vragenlijst met spreektaalige zinnen. Hans Broekhuis danken wij voor commentaar op de vragenlijst. Verder zijn wij het Meertens Instituut in Amsterdam dankbaar voor het faciliteren van dit onderzoek. Maarten van der Peet bedanken wij voor de technische uitvoering bij het verspreiden van de vragenlijst onder de leden van het Meertenspanel. Roger Leemann en Andi Gredig (Universität Zürich) danken wij voor de hulp bij het verwerken van alle gegevens.
4. Informatie over dit digitale enquêtesysteem onder <https://www.meertens.knaw.nl/meertenspanel/>. Hoewel het gehele Nederlandse taalgebied in aanmerking genomen wordt, hebben duidelijk minder personen uit Vlaanderen deelgenomen.
5. In het Meertenspanel-systeem, dat gebaseerd is op Cornips/Jongenburg (2001), konden nog verdere differentiaties in de acceptatie aangegeven worden, die hier echter nog niet uitgewerkt zijn.
6. De genoemde percentages hebben betrekking op de tabel in de bijlage, waarin echter geen specificatie per provincie aangeduid kon worden.
7. Dat klopt met een observatie van Lenz (2008).

Bibliografie

- ANS (zie Haeseryn e.a. 1997)
- Askedal, John Ole. 1984. Grammatikalisierung und Auxiliarisierung im sogenannten ‚bekommen/kriegen/erhalten-Passiv‘ des Deutschen. *Kopenhagener Beiträge zur Germanistischen Linguistik* 22. 5-47.
- Askedal, John Ole. 2005. Grammatikalisierung und Persistenz im deutschen ‚Rezipienten-Passiv‘ mit ‚bekommen/kriegen/erhalten‘. In Torsten Leuschner, Tanja Mortelmans & Sarah De Groodt (eds.), *Grammatikalisierung im Deutschen*, 211-228. Berlin: de Gruyter.
- Askedal, John Ole. 2010. Germanic Passive Constructions. In John Ole Askedal, Ian Roberts & Tomonori Matsushita (eds.), *Noam Chomsky and Language Descriptions*, 75-110. Amsterdam: Benjamins.
- Barbiers, Sjef, Johan van der Auwera, Hans Bennis, Eefje Boef, Gunther De Vogelaer & Margreet van der Ham. 2005/2008. *Syntactische atlas van de Nederlandse dialecten (SAND)*, 2 Bde. Amsterdam: Amsterdam University Press.
- Bont, Antonius Petrus de. 1962. *Dialekt van Kempenland, meer in het bijzonder d'Oerse taol. Deel I Klank- en vormleer en enige syntaktische bijzonderheden*. Assen: van Gorcum.
- Broekhuis, Hans & Leonie Cornips. 1994. Undative constructions. *Linguistics* 32(2). 173-189.
- Broekhuis, Hans & Leonie Cornips. 2012. The verb krijgen ‚to get‘ as an undative verb. *Linguistics* 50(6). 1205-1249.
- Colleman, Timothy. Te versch. Constructionalization and post-constructionalization: The constructional semantics of the Dutch ‚krijgen‘-passive in a diachronic perspective. In Johanna Barðdal, Spike Gildea, Elena Smirnova & Lotte Sommerer (eds.), *Diachronic Construction Grammar*. Amsterdam: Benjamins.
- Cornips, L & W. Jongenburger. 2001. Het design en de methodologie van het SAND project. *Nederlandse Taalkunde* 16. 215-232.
- de Bont, Antonius Petrus (zie Bont)
- Diedrichsen, Elke. 2012. What you give is what you GET? On reanalysis, semantic extension and functional motivation with the German ‚bekommen‘-passive construction. *Linguistics* 50(6). 1163-1204.
- Glaser, Elvira. 2005. Krieg und kriegen: zur Arealität der BEKOMMEN-Periphrasen. In Annelies Häcki Buhofer, Ulla Kleinberger Günther & Elisabeth Piirainen (eds.), *Krieg und Frieden. Auseinandersetzung und Versöhnung in Diskursen*, 43-64. Tübingen: Narr.
- Glaser, Elvira & Marja Clement. 2014. Deutsche Syntax im Lichte des Niederländischen: bekommen-Periphrasen. In Elvira Glaser & Marja Clement (eds.), *Niederlandistik und Germanistik im Kontakt. Jelle Stegeman zum Abschied*. (Amsterdamer Beiträge zur älteren Germanistik 71), 193-223. Amsterdam/New York: Rodopi.
- Haeseryn, Walter J. M., Kirsten Romijn, Guido Geerts, Jaap de Rooij & Maarten C. van den Toorn. 1997. *Algemene Nederlandse Spraakkunst*, 2nd edn. Deurne: Wolters Plantyn, <http://ans.ruhosting.nl/e-ans/index.html>. (28 March, 2014.)

- Hentschel, Elke & Harald Weydt. 1995. Das leidige bekommen-Passiv. In Heidrun Popp (ed.), *Deutsch als Fremdsprache. An den Quellen eines Faches. Festschrift für Gerhard Helbig Zum 65. Geburtstag*, 165-183. München: iudicium.
- Hoekstra, Teun. 1984. *krijgen*. In Hans Bennis & Wus van Lessen Kloeke (eds.), *Linguistics in the Netherlands*, 65-72. Dordrecht: Foris.
- Horst, Joop van der. 2002. Het nieuwe krijgen. Hoe er een hulpwerkwoord bij komt. *Onze Taal* 71(6). 174-176.
- Horst, Joop van der. 2008. *Geschiedenis van de Nederlandse Syntaxis*. Leuven: Leuven University Press.
- Landsbergen, Frank. 2006a. Krijgen, kriegten en get: een vergelijkend onderzoek naar betekenisverandering en grammaticalisatie. In Matthias Hüning, Ulrike Vogl, Ton van der Wouden & Arie Verhagen (eds.) *Nederlands tussen Duits en Engels*, 259-272. Leiden: SNL.
- Landsbergen, Frank. 2006b. Getting a sense of krijgen. A diachronic study of its polysemy and grammaticalization. In Jeroen van de Weijer & Bettelou Los (eds.), *Linguistics in The Netherlands 2006*, 150-161. Amsterdam: Benjamins.
- Landsbergen, Frank. 2009. *Cultural evolutionary modeling of patterns in language change: Exercises in evolutionary linguistics* (LOT Dissertation Series 223). Leiden: LOT.
- Leeuwen, Maarten van. 2006. *Een baan aangeboden krijgen? Dat krijg ik nooit gedaan! Een synchroon en diachroon onderzoek naar de gebruiksmogelijkheden van krijgen + participium in het kader van de constructiegrammatica*. Leuven: MA thesis.
- Leirbukt, Oddleif. 1997. *Untersuchungen zum „bekommen“-Passiv im heutigen Deutsch* (Reihe Germanistische Linguistik 177). Tübingen: Niemeyer.
- Lenz, Alexandra N. 2008. Wenn einer etwas gegeben bekommt. Ergebnisse eines Sprachproduktionsexperiments zum Rezipientenpassiv. In Franz Patocka & Guido Seiler (eds.), *Morphologie und Syntax der Dialekte. Sammelband der Sektion „Morphologie und Syntax“ der IGDD-Jahrestagung 2006 in Wien*, 155-178. Wien: Edition Präsens.
- Lenz, Alexandra N. 2012. On the genesis of the German recipient passive – Two competing hypotheses in the light of current dialect data. In Gunther de Vogelaer & Guido Seiler (eds.), *The Dialect Laboratory. Dialects as a testing ground for theories of language change*, 121-138. Amsterdam: Benjamins.
- Lenz, Alexandra N. 2013. *Vom >kriegen< und >bekommen<. Kognitiv-semantische, variationslinguistische und sprachgeschichtliche Perspektiven*. (Linguistik - Impulse & Tendenzen 53). Berlin/Boston: De Gruyter.
- Molnárfi, László. 1995. Wie kry wat in ‘iets gedaan kry’? Oor die resultatiewe kry+-PartII-konstruksies in die huidige Afrikaans. *Tydskrift vir geesteswetenskappe* 35. 109-127.
- Royen, P. Gerlach. 1952. Een aktief-passieve konstruktie. *De nieuwe taalgids* 45. 258-261.
- SAND (zie Barbiere e.a.)
- Schlobinski, Peter. 1992. *Funktionale Grammatik und Sprachbeschreibung. Eine Untersuchung zum gesprochenen Deutsch sowie zum Chinesischen*. Opladen: West-deutscher Verlag.

- Van de Velde, Freek, Hendrik De Smet & Lobke Ghesquière. 2013. 'On multiple source constructions in language change'. *Studies in Language* 37(3). 473-489.
- van der Horst, Joop (zie Horst)
- van Leeuwen, Maarten (zie Leeuwen)